Niet te missen

Édition électronique

URL : <https://journals.openedition.org/temoigner/7649>

DOI : 10.4000/temoigner.7649

ISSN : 2506-6390

Éditeur :

Éditions du Centre d'études et de documentation Mémoire d'Auschwitz, Éditions Kimé

Édition imprimée

Date de publication : 2 avril 2018

Pagination : 154-158

ISBN : 978-2-930953-06-9

ISSN : 2031-4183

Référence électronique

«Niet te missen», *Témoigner. Entre histoire et mémoire* [Online], 126 | 2018, Online op 24 janvier 2022, geraadpleegd op 04 février 2022. URL: <http://journals.openedition.org/temoigner/7649> ; DOI: <https://doi.org/10.4000/temoigner.7649>

Niet te missen

Documentaire van Lydia Chagoll over Felix Nussbaum

De Joodse kunstschilder Felix Nussbaum werd in 1904 in het Duitse Osnabrück geboren. Na omzwervingen in Italië, Zwitserland en Frankrijk leefde hij een tijd ondergedoken in Brussel. In 1944 werd hij samen met zijn vrouw verraden en via de Mechelse Kazerne Dossin met het allerlaatste transport naar Auschwitz gevoerd. Daar werd hij kort na aankomst vermoord. In 2015 won Mark Schaevers met *Orgelman* de Gouden Boeken- uil. Nu maakte Lydia Chagoll een documentaire over Nussbaums leven en werk.

‘Een persoonlijke kijk op Felix Nussbaum noemt Lydia Chagoll haar film, en wanneer je zo goed kijken kan als zij, en bovendien vanuit eigen ervaringen het kunstenaarschap en het leven van Felix Nussbaum zo goed kan aanvoelen, is dat absoluut de juist aanpak.’ (Mark Schaevers)

‘Deze empathische documentaire presenteert het leven van Felix Nussbaum op het ritme van zijn werken als nooit tevoren. De motieven, tekens en symbolen in de film zijn sleutels om het verhaal te ontcijferen, en laten ons kennismaken met één van de belangrijkste kun-

stenaars van de twintigste eeuw.’ (Daniel Weyssow, vzw Auschwitz in Gedachtenis)

Der Hauptmann

Tijdens de laatste dagen van de Tweede Wereldoorlog nemen anarchie en willekeurige moorden de overhand. Ternauwernood ontsnapt aan de patrouilles, vindt de negentiende korporaal Willi Herold een achtergelaten uniform van een kapitein van de Duitse Luchtmacht. Vermoed als ‘Hauptmann Herold’ verzamelt hij soldaten om een denkbare opdracht uit te voeren die hij persoonlijk van Hitler zelf zou gekregen hebben.

♦ Film van Robert Schwentke met Max Hubacher, Milan Peschel en Frederick Lau, 2017, 118 min.

Remembering the Holocaust in Educational Settings

Remembering the Holocaust in Educational Settings brings together a group of international experts to investigate the relationship between Holocaust remembrance and different types of educational activity through consideration of how education has become charged with preserving and perpetu-

ating Holocaust memory and an examination of the challenges and opportunities this presents. The book is divided into two key parts. The first part considers the issues of and approaches to the remembrance of the Holocaust within an educational setting, with essays covering topics such as historical culture, genocide education, familial narratives, the survivor generation and memory spaces in the United States, United Kingdom and Germany. In the second part, contributors explore a wide range of case studies within which education and Holocaust remembrance interact, including young people's understanding of the Holocaust in Germany, Polish identity narratives, Shoah remembrance and education in Israel, the Holocaust and Genocide Centre of Education and Memory in South Africa and teaching at Deakin University, Melbourne, Australia.

♦ Pearce, Andy, *Remembering the Holocaust in Educational Settings*, Routledge, 2018, 296 p.

The Witness as Object

In recent years, historical witnessing has emerged as a category of “museum object”. Audiovisual recordings of interviews with individuals remembering events of historical importance are now integral to the collections and research activities of museums. They have also become important components in narrative and exhibition design strategies. With a focus on Holocaust museums, this study scrutinizes for the first time the new global phenomenon of the “musealization” of the witness to history, exploring the processes, prerequisites, and consequences of the transformation of video testimonies into exhibits.

♦ de Jong, Steffi, *The Witness as Object. Video Testimony in Memorial Museums*, Berghahn Books, 2018, 280 p.

Holocaust, War and Transnational Memory

Until now, there has been little scholarly attention given to the ways in which Eastern European Holocaust fiction can contribute to current debates about transnational and transgenerational memory. Yugoslav and post-Yugoslav literary narratives about the Holocaust offer a particularly interesting case because time and again Holocaust memory is repre-

sented as intersecting with other stories of extreme violence: with the suffering of the non-Jewish South-Slav population during the Second World War, with the fate of victims of Stalinist terror, and with the victims of ethnic cleansing in the Yugoslav wars of the 1990s.

This book examines the emergence and transformations of Holocaust memory in the socialist Yugoslav and post-Yugoslav eras. It discusses literary texts about the Holocaust by Yugoslav and post-Yugoslav writers, situating their oeuvre in the historical and discursive context in which it emerged and paying attention to its reception at the time. The book shows how in the writing of different generational groups (the survivor generation, the 1.5, and the second and third generations), the Holocaust is a motif for understanding the nature of extreme violence, locally and globally. The book offers comparative studies of several authors as well as readings of the work of individual writers. It uncovers forgotten authors and discusses internationally well-known and translated authors such as Danilo Kiš and David Albahari. By focusing on work by Jewish and non-Jewish

authors of three generations, it sheds light on the ethical and aesthetic aspects of the transgenerational transmission of Holocaust memory in the Yugoslav context.

♦ Vervaeke, Stijn, *Holocaust, War and Transnational Memory. Testimony from Yugoslav and Post-Yugoslav Literature*, Routledge, 2018, 176 p.

The Politics of Trauma and Memory Activism

This book analyses four case studies of Holocaust memory activism in Poland, contextualized within recent debates about Polish-Jewish relations and approached through a theoretical framework informed by critical theory. Three cases are advocacy groups, each located in a different region of Poland – Lublin, Kraków, and Sejny – and each group is presented with attention to the local context and specific dynamics of its vision and strategy. The fourth case study is the state, which has emerged as a powerful memory actor. Using research based on extensive fieldwork, including interviews and direct observation, the author argues that memory activism

must grapple with emotional attachments to identity if it is to move beyond a reconciliation paradigm. Drawing on works from semiotics and critical trauma studies, the volume analyzes the assumptions each memory actor makes about three dimensions of Holocaust memory:

1) the relationship of the individual to Polish national identity; 2) the possibility of a reconciled Polish-Jewish history; and 3) the assignment of traumatic suffering to a particular group or event.

♦ Holc, Janine, *The Politics of Trauma and Memory Activism. Polish-Jewish Relations Today*, Palgrave Macmillan, 2018, 79 p.

hebben dit verleden weer onder de aandacht van ambtenaren en politici gebracht. De publicatie bevat verschillende wetenschappelijke en gedetailleerde studies over de gebouwen aan de Louizalaan, maar ook over andere, gelijkaardige plekken in Breen-donk, Keulen, Krakau, Fresnes en Romainville.

dialogen, in combinatie met de verbluffende tekenstijl, zal jong en oud onmiddellijk aanspreken en raken. Deze stripbewerking is ook bij uitstek geschikt als eerste kennismaking met het onvergetelijke verhaal van Anne Frank.

♦ Anne Frank, Ari Folman & David Polonsky, *Het Achterhuis*, Prometheus, 2017, 160 p.

De Gestapokelders: erkenning en bewaring

De gebouwen op nummers 453, 347 en 510 van één van de prachtigste verkeersaders van Brussel, de Louizalaan, werden tijdens de Tweede Wereldoorlog gevorderd door de Gestapo en omgevormd tot ware martelcentra. De keldermuren staan vol inscripties en krabbels die de wanhoop en laatste wensen van de gevangenen verwoorden. Daniel Weyssow van de Stichting Auschwitz heeft jarenlang geijverd voor de erkenning van deze herinneringsplek, een proces dat in 2014 in gang werd gezet door de stad en het gewest Brussel, en in januari 2016 resulteerde in de definitieve bescherming van de kelders. De akten van het congres uit 2011

♦ Daniel Weyssow (red.), *De Gestapokelders: erkenning en bewaring. Akten van de studiedag van 21 oktober 2011 in de Koninklijke bibliotheek van België*, vertaald uit het Frans door Helmut van Poelvoorde, Parijs: Kimé, 2017.

Het Achterhuis in stripvorm

Zeventig jaar geleden werd *Het Achterhuis* voor het eerst gepubliceerd. Ter gelegenheid van dit jubileum verschijnt het verhaal van Anne Frank nu in stripvorm – het resultaat van een jarenlange samenwerking tussen het Anne Frank Fonds Basel en de bewerkers Ari Folman en David Polonsky (beiden bekend van *Waltz with Bashir*). Het unieke samengaan van originele tekst en levendige

De verdwijning van Josef Mengele

1949. Josef Mengele, de marteldokter van Auschwitz, arriveert na zijn vlucht in Argentinië. Zich ver-schuilend achter pseudoniemen, beschermd door netwerken en het geld van zijn familie, en ondersteund door een gemeenschap in Buenos Aires die nog steeds droomt van het Vierde Rijk, gelooft de voormalig folteraar dat hij een nieuw leven kan beginnen. Duitsland heeft het druk met de wederopbouw, het Argentinië van Perón is welwillend. Maar al snel wordt de jacht op voortvluchtige nazi-kopstukken weer geopend. Vanaf dat moment zal Mengele geen moment rust meer hebben, maar ondanks een klopjacht van dertig jaar sterft hij

BUREN 2018: EEN FOTOTENTOONSTELLING

Buren 2018 is een fototentoonstelling door Dan Zollmann en Margot Vanderstraeten. In de zoektocht naar een cover voor haar boek *Mazzel Tov* stootte Margot Vanderstraeten op het werk van Dan Zollmann. De Belgische fotograaf volgde jarenlang met zijn camera het leven van de chassidische joden in zijn woonplaats Antwerpen. Hij maakte unieke beelden van de meestal onzichtbare leefwereld van zijn vrome stadsgenoten. Zo

kreeg hij als enige fotograaf toegang tot de Shtetl – Jiddisch voor stadje in de stad.

Ruim vijftig kleurenfoto's van Dan Zollmann – een documentaire in de ware zin van het woord – geven een integere, boeiende, soms humoristische inkijk in het dagelijks leven van chassidische joden in Antwerpen. De foto's worden ondersteund door passages uit het succesvolle boek *Mazzel Tov* van Margot Vanderstraeten. Het ene citaat uit haar document humain biedt uitleg of houdt de kijker en lezer een spiegel voor, het andere werpt vragen op of inspireert.

Buren 2018 verwijst naar de postcode waarbinnen de Antwerpse joodse wijk is gesitueerd. 2018 verwijst uiteraard ook naar nu. In Buren 2018 staan heden en toekomst centraal.

♦ Kazerne Dossin
Goswin de Stassartstraat 153, Mechelen
4de verdieping

♦ Gratis toegang

♦ Tot 31 augustus 2018

in 1979 onder mysterieuze omstandigheden in Zuid-Amerika maar nog steeds in vrijheid.

Deze krachtige roman is het resultaat van Olivier Guez' diepgravend onderzoek naar wat waarschijnlijk de meest geheimzinnige man uit het Derde Rijk is geweest en reconstrueert op boeiende wijze de mythe achter de 'Engel des doods'. Het boek werd in Frankrijk bekroond met de Prix Renaudot.

♦ Olivier Guez, *De verdwijning van Josef Mengele*, vertaald uit het Frans door Saskia Taggenbrock en Geertrui Marks, Meulenhoff, 2018.

Doorbraak bij Stalingrad

Nadat de Duitse officier Heinrich Gerlach (1908-1991) in de Slag om Stalingrad zwaargewond raakt,

belandt hij als krijgsgevangene in de witte hel van Siberië. Daar schrijft hij in het diepste geheim aan zijn manuscript over de horror van Stalingrad, de zinloosheid van de oorlog en de desillusie van de Duitse soldaat, die overblijft zonder idealen en overtuigingen. Hij slaagt erin zijn manuscript door meerdere kampen te smokkelen, maar in 1949 wordt zijn ooggetuigenver-slag door de Russische inlichtingendienst in beslag genomen. Als Gerlach vrijkomt, probeert hij het

verloren manuscript vanuit zijn herinneringen onder hypnose te herschrijven.

Dat resultaat werd een bestseller, maar wordt in diepte en zeggingskracht overtroffen door het oorspronkelijke manuscript. Carsten Gansel, een Duitse literatuurwetenschapper, vond het originele werk in 2012 in de Russische archieven terug. In 2017 verscheen een Nederlandse vertaling.

♦ Heinrich Gerlach, *Doorbraak bij Stalingrad*, vertaald uit het Duits door Ton Bunck, Xander uitgevers, 2017.

CINÉCLUB

De vzw Auschwitz in Gedachtenis kondigt een aantal nieuwe voorstellingen aan in haar filmclub 'Verdoken beelden'. Jaarlijks vertonen we een reeks films die als 'dragers van herinnering' fungeren en onderwerpen van conflict, bezetting, onderdrukking en verzet belichten. Het thema van 2018 is: Grenzen.

Op dinsdag 24 april om 19u30 kunt u gaan kijken naar **Gongdong gyeongbi guyeok JSA (Joint Security Area JSA)** van Park Chan-wook (2000, Zuid-Korea, 110 min.). De film begint met een mysterieus incident in de Joint Security Area, de streng beveiligde grens tussen de twee Korea's in Panmunjom, waarbij twee Noord-Koreaanse soldaten vermoord worden door een Zuid-Koreaanse soldaat. Om de diplomatieke crisis te bezweren voert een onafhankelijke commissie een onderzoek naar het voorval en stuurt Sophie E. Jean ter plaatse, een Zwitserse van Koreaanse afkomst. In een lange flashback ontdekken we de vriendschapsband tussen sergeant Lee, zijn overste korporaal Nam, en de twee soldaten uit het Noorden, sergeant Oh en soldaat Jeong, en zien we hoe het uiteindelijk tot een schietincident is kunnen komen.

Op dinsdag 29 mei om 19u30 vertonen we **Bridge of Spies** van Steven Spielberg (2015, Verenigde Staten, 137 min.). Deze film, gebaseerd op historische feiten, vertelt het verhaal van James Donovan (Tom Hanks), een verzekeringsadvocaat die tijdens de Koude Oorlog door de CIA wordt gerekruteerd om zich te ontfemen over Rudolf Abel (Mark Rylance), die ervan wordt

beschuldigd een sovjetpion te zijn. Donovan gaat onderhandelen over de vrijlating van Abel in ruil voor een door de Russen gevangen genomen Amerikaanse piloot.

Op dinsdag 25 september om 19u30 is het de beurt aan **Rabbit-Proof Fence** van Phillip Noyce (2002, Australië, 94 min.). De film is gebaseerd op het waar-gebeurde verhaal van drie Aboriginalmeisjes die in 1931 door de Australische overheid bij hun moeder worden weggehaald en in het Moore River Native Settlement worden geplaatst voor heropvoeding. De meisjes ontsnappen en volgen meer dan tweeduizend kilometer lang het voor de film symbolische 'antikoni-njenhek', dat Australië op dat moment in twee verdeelt.

➤ Alle voorstellingen vinden plaats in Cinema AVENTURE, Centrumgalerij, Kleerkopersstraat 15, 1000 Brussel.

➤ Toegangsprijs: 6 euro.